

Pokoutníci rodu *Tegenaria* – evropští pavouci roku 2008

Kdo by je neznal: velcí tmaví chlupatí pavouci s rozpětím nohou až 10 cm, jejichž samečkové při své pouti za samičkou čas od času uvíznou v našich vanách či umyvadlech. Díky impozantní velikosti a kontrastu těla se sněhobílou hygienickou keramikou u lidí vyvolávají silné reakce. Jsou to pokoutníci, zcela neškodní pavouci. Nicméně právě tato stvoření se do značné míry podepsala na mnohdy špatném vztahu lidí k pavoukům.

Pokoutník rodu *Tegenaria* byl zvolen evropským pavoukem roku 2008. Komise složená z odborníků na pavoukovce (arachnologů) ze všech států Evropské unie nemohla vybrat lepšího kandidáta pro to, aby upoutala pozornost k iracionální fóbii lidí k osminohým stvořením. Touto akcí chtěli arachnologové vyvolat zájem nebo alespoň porozumění světu přírody kolem nás. Již třetím rokem byl pavouk roku volen v celé Evropské unii. Kvůli tomu, že se žádný z druhů rodu *Tegenaria* nevyskytuje ve všech členských státech, zavedla se novinka: středem evropského zájmu je celý rod, přičemž každá země si vybere svého vlastního zástupce.

V přírodě najdeme sítě pokoutníků pod kameny, v dutých kmenech, pod převisy, mezi kořeny stromů nebo v husté vegetaci. Řada druhů ráda osidluje také náhradní stanoviště v lidských stavbách a jejich okolí. Pokoutníci si stavějí plachetkovité sítě, na které narazíme nejspíše v rozích místností: právě tam je pro pavouka nej-

snazší si od stěny ke stěně vytvořit síť s trychtýřovitým úkrytem vzadu. Zde tito noční predátoři stráví většinu svého života. Úkryt umísťují vždy tak, aby byl chráněn proti poškození. V případě venkovních stanovišť si vybírají místa chráněná proti dešti. Naproti tomu samotná lapací síť často vybíhá daleko do prostoru. Když do sítě spadne nějaký hmyz, pavouk okamžitě zaregistruje jím vyvolané vibrace, bleskurychle k němu přiběhne a kousnutím do něho vpustí jed. Malou kořist si pavouk rovnou vtáhne do trychtýřovitého úkrytu. Pokud se kořist urputně brání, pavouk se stáhne do úkrytu, kde vyčká, až jed zapůsobí. Po opakovaných jedových kousnutích bývá zdolána i velká kořist a následně v úkrytu vysáta.

V Evropě se vyskytuje asi 70 ze 130 druhů rodu *Tegenaria*. V České republice jich žije šest. V lesích najdeme dva drobnější druhy – pokoutníka polního (*Tegenaria campestris*) a především v suňových lesích pokoutníka lesního (*T. silvestris*). Na suchých bezlesých, často skalnatých místech

v nejteplejších oblastech ČR se vyskytuje velký, převážně béžově zbarvený pokoutník stepní (*T. agrestis*). Občas se tento druh objevuje i v budovách, kde jsou však daleko hojnější zbývající tři druhy. Nejběžnější z nich je pokoutník stájový (*T. ferruginea*, obr. 1, 2). Proto jsme právě tento druh vybrali jako zástupce rodu za Českou republiku.

Jde o velký druh (samotné tělo bez nohou je dlouhé téměř 2 cm), dospělé samice si v neuklizených koutech vytvářejí až půl metru široké sítě. Ty pavouk neopouští, pouze je opravuje a během svého růstu rozšiřuje. Málokterá hospodyně takovou dekoraci rohů místností strpí, dospělé samice tak najdeme spíše v hospodářských budovách (od toho české druhové jméno) než v obytných místnostech. Ve volné přírodě se s ním můžeme setkat v dutinách kmenů, ve stinných skalách a pod kůrou stromů (zde v případě juvenilních jedinců). Od bledavě zbarveného pokoutníka domácího (*T. domestica*), vyskytujícího se ve volné přírodě jen zcela výjimečně, rozeznáme pokoutníka stájového podle většího vzrůstu a tmavšího, hnědobéžovočerného zbarvení. Naproti tomu další synantropní druh (známý např. ze systému městské kanalizace, často se ale vyskytuje i v lozech nebo na skalnatých svazích se zakrslými doubravami) – pokoutník tmavý (*T. atrica*), je ještě o něco větší než pokoutník stájový a má méně pestré, černošedé zbarvení.

Přes svou impozantní velikost jsou pokoutníci neškodní. Badatelé sami na sobě prokázali, že i když se pokoutníkovi povede prokousnout lidskou kůži, jed na lidský organismus nemá zaznamatelný účinek. Pouze samotné kousnutí pocítíme jako píchnutí špendlíkem. Ale i zkušení odborníci potřebují hodně trpělivosti a zručnosti na to, aby je pokoutník kousl, aniž by ho přitom zranili. Pokud tedy pavouka vynešete z vany, ať už v ruce nebo ve sklenici přiklopené třeba pivním táckem, a vrátíte mu svobodu, nehrozí vám žádné nebezpečí a pokoutníka zachráníte před jistou smrtí.

1 Pokoutník stájový (*Tegenaria ferruginea*) se vyznačuje oproti ostatním našim pokoutníkům relativně pestrým hnědobéžovočerným zbarvením. Foto J. Erhart

2 Pokoutník stájový má jako všichni ostatní pokoutníci 8 stejně velkých očí seřazených do dvou řad po čtyřech. Foto P. Krásenský